

УДК 004.7:378.142

SOCIAL NETWORKS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF THE UNIVERSITY

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ

V. O. Veremiyenko

Theory of elementary education

Uman State Pedagogical University im..P. Tychnya

st. Sadova, 2, Uman, Ukraine, 20300

В. О. Веремієнко

Кафедра теорії початкового навчання

Уманський державний педагогічний університет ім..П. Тичини

вул. Садова, 2, Умань, Україна, 20300

Abstract. The article investigates the use of social networks in the learning process of the university; The process of informatization of education that provides knowledge integration trends and patterns of subject areas of the environment; grounded updating and developing approaches to exploit the potential of new information technologies for the development of the individual student enhance his creativity and development abilities in alternative thinking, formation of skills to develop strategy for solving both educational and practical tasks, predict results of the decisions taken on the basis of modeling studied objects, events, processes, relationships between them.

Key words: educational process, social network, server, Internet technology, media competence, virtual communication.

Анотація. У статті висвітлено використання соціальних мереж у навчальному процесі ВНЗ; розглянуто процес інформатизації освіти, що передбачає інтеграційні тенденції пізнання закономірностей предметних галузей і навколишнього середовища; обґрунтовано актуалізацію та розробку підходів до використання потенціалу нових інформаційних технологій для професійного становлення майбутнього вчителя початкової освіти, підвищення рівня його креативності, розвитку здібностей до альтернативного мислення, формування умінь розробляти стратегію пошуку вирішення як теоретичних, так і практичних завдань, прогнозування результатів реалізації прийнятих рішень на основі моделювання досліджуваних об'єктів, явищ, процесів, взаємозв'язків між ними.

Ключові слова: освітній процес, соціальні мережі, сервер, інтернет-технології, медіа компетентність, віртуальне спілкування.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку демократичного, європейсько-зорієнтованого суспільства відбувається втілення новітніх ІК-технологій, що вимагає переосмислення ролі використання онлайн-ресурсів у повсякденному житті особистості. Тому в умовах європейського вектору розвитку

нашої держави сучасна освітня система, переходить на нову парадигму XXI століття «освіта впродовж життя», яка потребує використання і впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальний процес (НП), оскільки раціональне використання педагогічно-виважених ІКТ є одним із ключових факторів ефективності навчального процесу [6].

Тому варто наголосити, що актуальним на сьогодні є використання соціальних мереж. Зазначимо: на початку створення соціальні мережі надавали змогу спілкування користувачів між собою, з друзями, проте на сучасному етапі розвитку України відбувається збільшення різноманітних функціональних можливостей використання. Згідно новітніх соціологічних опитувань серед студентів соціальними мережами користуються біля 91 % і тільки 9 % студентської молоді не є користувачами.

Однією із вимог Болонського процесу є організація навчальної роботи студентів ВНЗ таким чином, що передбачає значну частину самостійної позааудиторної роботи майбутніх фахівців. Це породжує потребу в розширенні можливостей соціальних мереж, що дозволить створити інформаційне середовище, перевірити знання студентів, створити можливість проводити соціологічні дослідження серед них, а також успішно реалізовувати різні види завдань, зокрема, групові проекти, аналіз кейсів; за допомогою соціальних мереж студенти мають змогу дистанційно приймати участь у круглих столах, форумах, дискусіях, вебінарах тощо.

Аналіз попередніх досліджень. Питання використання онлайн-навчання досліджували зарубіжні вчені Е. Квіман [9], Г. Сімменс [10] котрі зазначили, що у зв'язку із розвитком інформатизації сучасного суспільства соціальні мережі є необхідною умовою для удосконалення процесу навчання. Аналіз джерельної бази дослідження також показав, що ґрунтовно проблематикою використання соціальних мереж займалися сучасні українські науковці, зокрема Н. Балик [1], О. Клименко [4], М. Радченко [8], Н. Тверезовська [9]. Зазначені автори наголошують на постійному використанні соціальних мереж в освітньому просторі вищого навчального закладу, оскільки відбувається стрімкий розвиток інформатизації суспільства. Використання соціальних мереж серед студентської молоді, на їх думку, дасть можливість не тільки самостійно виконувати завдання, обмінюватися думками, але й налагодити співпрацю з іноземними колегами. Психолого-педагогічні особливості використання соціальних сервісів та дистанційного навчання досліджують сучасні українські вчені Р. Гуревич [2], С. В. Івашнова [3], Н. Т. Тверезовська [9]. Проте й до цих пір питання використання соціальних мереж у навчальному процесі вищого навчального закладу залишається малодослідженим.

Метою статті є аналіз використання соціальних мереж у навчальному процесі ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи питання використання соціальних мереж у вищому навчальному закладі звернемося, насамперед, до витоків історії створення зазначених сервісів.

Термін «соціальна мережа» уперше введений до наукового обігу в 1954 році соціологом Дж. Барнсом, а поняття «мережене суспільство» («Virtual Community») запровадив Г. Рейнгольд. Основою створення нового напрямку інформаційного користування була розробка веб-сервісів, які були розроблені американським сайтом Classmates.com (відкритий у 1995 році). Основною метою створення цих електронних ресурсів був пошук однокласників і друзів. У 2005 році діяльність сервісу «MySpace» (<https://myspace.com/>) популярною набула широкої популярності, що і

призвело до бурхливого розвитку соціальних мереж [1, С. 56].

На початковому щаблі існування соціальні мережі, зокрема web 1.0, web 2.0 давали змогу для спілкування з рідними та колегами, проте поява новаційних змін (маємо на увазі web 3.0) дала змогу розширення функціональних можливостей не тільки для комунікації, але й виконання різновекторних завдань; відбувається масштабне використання їх у сфері бізнесу, політики, культури, медіа, освіти.

Існує багато думок щодо тлумачення поняття «соціальна мережа». Схилиємося до думки сучасного українського науковця Н. Т.Тверезовської. На думку дослідниці, соціальна мережа (англ. Social Networks) – це соціальний, інтерактивний, широкомасштабний веб-сайт, який наповнюється учасниками і створюється з метою комунікації. Зв'язок між людьми відбувається за допомогою так званого сервісу внутрішньої пошти, а також миттєвим спілкуванням [9]. Отже, соціальні мережі – це веб-сайти, на яких розмішується певні відомості, зокрема особисті дані (дата народження, країна, місто, школа тощо), за якими «Вас легко можуть знайти» друзі чи знайомі. Інші науковці, зокрема О. Березко, А. Пелешин, Ю. Серов, визначають соціальні мережі як Інтернет сервіс що дозволяє зареєстрованим користувачам розміщувати особистісні дані (ПІБ, місце проживання та ін.), спілкуватися між собою, а також встановлювати соціальні зв'язки.

Аналіз досліджень американських науковців показав, більш успішним є навчання студентів, котрі дистанційно виконують завдання і використовують соціальні мережі. Підсумовуючи варто зазначити, що впровадження соціальних мереж, набувають все більшої популярності серед молоді. Використання їх у навчальному процесі, позитивно впливає на якість освіти, підвищує мотивацію та зацікавленість до навчання, дозволяє запроваджувати інтерактивну роботу в команді [11, С. 156].

На нашу думку, основними критеріями успішного використання соціальних мереж є:

- популярність;
- масштабність;
- безкоштовна реєстрація;
- можливість вибору або зміни мови сайту;
- безкоштовне користування;
- наявність миттєвих повідомлень;
- міжнародна взаємодія між студентською молоддю;
- пошук однокласників та друзів.

Український академік Р. С. Гуревич, виділяє значну кількість переваг використання соціальних мереж у навчальному процесі ВНЗ, серед яких:

- обмін думками, спілкування між групами;
- реалізація творчого потенціалу, розвиток креативного мислення;
- читання та коментування новин, отримання різноманітної інформації;
- обговорення актуальних питань сучасного суспільства;
- публікація та отримання інформації щодо реалізації освітнього процесу. Мається на увазі, відомості про розклад занять, завдання, різноманітні оголошення;
- широкий спектр сервісів, масштабність форм комунікації (опитування, голосування, форуми, коментарі, підписки, відправка персональних повідомлень), обмін актуальною та дієвою інформацією;
- групова діяльність, наповнення освітнього контенту, особистих освітніх ресурсів;
- безперервна взаємодія студента і викладача без часового обмеження, індивідуальних підхід до кожного студента;
- наявність мобільної версії соціальних мереж, що дає змогу у зручний час

віднайти потрібну інформацію [2].

Звідси основними критеріями успішного використання соціальних мереж у навчальному процесі ВНЗ? є:

- популярність;
- масштабність;
- безкоштовна реєстрація;
- можливість вибору або зміни мови сайту;
- безкоштовне користування;
- наявність миттєвих повідомлень;
- міжнародна взаємодія між студентською молоддю;
- пошук однокласників та друзів.

Найпопулярнішими соціальними мережами серед української студентської молоді є Facebook, «ВКонтакте», Twitter, «Однокласники», «Spaces.ru», Classmates, Myspace, LinkedIn, які у навчальному процесі дозволяють налагодити взаємозв'язок «викладач – студент», і мають значні переваги, зокрема:

- створюють мережевий освітній контент;
- надають можливість виконувати інтерактивні групові завдання, за допомогою додаткових можливостей (форуми, коментарі, опитування, голосування тощо);
- «комфортизують» процес обміну інформацією;
- надають можливість спілкуватися будь-коли.

У навчальному процесі провідну роль виконує викладач, який виступає «наставником» та модератором, створює передумови для формування загальних та фахових компетентностей, зокрема навичок взаємодії, самостійності, самоорганізації, здатність до нестандартного, інноваційного, креативного мислення [9].

Особливу увагу варто зацентувати на можливості створення так званих віртуальних товариств, які можуть мати відкритий і закритий доступ і об'єднані спільною метою. Це дасть зручність викладачу модерувати і організовувати роботу студентської групи, вести якісний «контроль» за виконанням завдань, вмотивовувати до самостійності. Розглянемо використання найбільш популярних соціальних мереж, які використовує студентська молодь у навчальному процесі. Згідно дослідження Міжнародної соціологічної асоціації соціальні мережі використовують 79% (це 1,3 млрд. населення). Число користувачів збільшується і коливається від 60% у Китаї до 95% в США. В Україні (за даними Київського міжнародного інституту соціології, 2012 р.) для навчальної діяльності та отримання актуальної інформації студентська молодь найбільше використовує соціальну мережу Facebook, яка на сьогодні є найбільшою у галузі освіти [11]. За оцінками респондентів-викладачів велика кількість студентів (до 90%) під'єднані до мережі Інтернет. Особливо популярними, на думку викладачів, серед студентів є соціальні мережі, різноманітні сервіси обміну миттєвими повідомленнями, голосовий та відеозв'язок, збереження та надання доступу до фото та відео файлів.

Сучасні зарубіжні науковці Г. Дудней і Г. Хоклі обґрунтували вибір сторінки у Facebook, зокрема за такими критеріями:

1. **Правильність.** Точність. Передбачає перевірку укладання сторінки, періодичність оновлення інформації.
2. **Уживаність і тривалість існування.** Перевірка популярності інформації.
3. **Зміст.** Достовірність, корисність і пізнавальність, цінність змісту.
4. **Функціональність.** Передбачає технічну сторону використання сервісів.

Більшість вищих навчальних закладів, зокрема Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка, Києво-Могилянська академія, Київський університет імені Бориса Грінченка та ін., активно використовують засоби Facebook для публікації новин, збирання навчальної інформації, спілкування, здійснення наукової діяльності [5].

Серед популярних освітніх сторінок Facebook, які широко використовують як студенти, так і викладачі є: «Освіта.ua» (<https://www.facebook.com/osvita.ua>), «НДЛ освітології» (<https://www.facebook.com/osvitologiya/?fref=ts>), «Освітня політика» (<https://www.facebook.com/groups/163082733885643/>), «Освіта – гендерний вимір 2020» (<https://www.facebook.com/groups/163082733885643/?fref=ts>), «Філософія освіти» (<https://www.facebook.com/groups/1375236919467628/>), «Освіта України» (<https://www.facebook.com/osvitaukr/?fref=ts>), «Освіта для сталого розвитку» (<https://www.facebook.com/ESD.ORG.UA/?fref=ts>), «Європейська освіта» (<https://www.facebook.com/groups/571664352968345/?fref=ts>), «Studentland» (<https://www.facebook.com/student.official/?fref=ts>), «Інша освіта» (<https://www.facebook.com/inshaosvita/>), STEM-освіта в Україні (<https://www.facebook.com/groups/STEM.EDUCATION.IN.UKRAINE/?fref=ts>) тощо.

Варто зазначити, що студенти та викладачі використовують значну кількість додатків Facebook насамперед у наукових цілях. Найбільш актуальними додатками є:

1. **Книги weRead** – дозволяє обмінюватися думками щодо прочитаних книг, писати коментарі, створювати форум.

2. **Flash cards** – надає можливість створення флеш-карт.

3. **DoResearch 4ME** – призначений для отримання відповідної інформації за допомогою інструкцій.

4. **Study Groups** – допомагає реалізувати групове завдання. Наприклад, наукове дослідження, груповий проект, тощо.

5. **Hey Math!** – міні-фільми, які пояснюють незрозумілі поняття математики, допомагають студентам зрозуміти матеріал.

6. **Slide Share** – дає можливість створення презентацій із різних навчальних предметів, слайд-шоу.

7. **Book Tag** – передбачає зручний спосіб обмінюватися книгами, а також створювати тести.

8. **Docs** – дозволяє створювати та обмінюватися документами Microsoft Office у Facebook.

9. **Zoho Online Office** – унікальна можливість збереження документів онлайн здатність обмінюватися ними.

Соціальна мережа Facebook є популярним важелем навчання і за кордоном. Адже на сьогодні зареєстровано значну кількість університетських аккаунтів різних країн, серед яких: *Harvard University, University of Cambridge, The University of Manchester, The University of Edinburgh, University of Louisville, University of Malta, The University of Sydney* тощо, – де викладачі та студенти, самостійно створюють навчальний контент. Це призводить до підвищення рівня самостійності та ефективності навчально-пізнавальної діяльності кожної особистості.

Також в Інтернет набули поширення нові сервіси, які, безперечно, модернізують освітній процес. Використання таких нововведень створює зручні умови для зручнішого використання відомостей студентами. До таких сервісів належать:

- збереження фото- та відео файлів: Flickr (<https://www.flickr.com/>);
- збереження документів: GoogleDocs (<https://www.google.com.ua/intl/uk/docs/>),

Dropbox (<https://www.dropbox.com/ru/>), OneDrive (<https://onedrive.live.com/about/uk-ua/>);

- обмін відомостями: Blogger (<https://www.blogger.com/>);
- спілкування: Facebook (www.facebook.com), Twitter (<https://twitter.com/?lang=uk>), Вконтакте (<https://vk.com/>), Однокласники (<https://ok.ru/>);
- геосервіси: GoogleMaps (<https://maps.google.com.ua/>), GoogleEarth (<https://earth.google.com/>), Wikimapia (<http://wikimapia.org/>) [4, С. 15].

В окрему групу виділимо засоби миттєвих повідомлень, серед яких: ICQ, Quip, MNS, Miranda, Viber, Whatsupp.

Важливу роль в обміні у навчальному процесі відіграє голосове спілкування, яке здійснюється за допомогою програми Skype, Viber та Whatsupp. Швидке розповсюдження вище зазначених засобів дає можливість обмінюватися думками, передавати файли навчального характеру, модерувати спілкування між колегами у режимі конференції. Досить важливим у системі серверів, безумовно, є можливість безкоштовного використання, що помітно заощаджує бюджет викладачів і студентів.

Основними особливостями використання соціальних мереж у навчальному процесі ВНЗ є: ідентифікація особи, присутність на сайті, статус стосунків між користувачами, комунікація в мережі, створення міні-груп, обмін матеріалами тощо.

Висновки. Отже, системне використання соціальних мереж і сервісів сприяє розвитку комунікативної компетентності, формуванню культури спілкування, підвищенню грамотності, розширенню кругозору, розвитку пізнавальної діяльності та, власне, формуванню культури спілкування у віртуальному середовищі; забезпечує навчальний процес ВНЗ інтерактивністю, мобільністю, організованістю, доступністю, новаційністю. Аналіз використання соціальних мереж і їх популярність у всьому світі засвідчує доцільність і різноаспектність «віртуальної діяльності», що підвищує рівень результативності навчального процесу у вищому навчальному закладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балик Н. Р. Використання соціальних сервісів Web 2.0 в галузі вузівської та післявузівської педагогічної освіти з інформатики / Н. Р. Балик // Наукові записки Тернопільського нац. пед. у-ту ім. В. Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2008. – № 7. – С. 88.
2. Гуревич Р. С. Формування освітнього інформаційного середовища для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах : [монографія] ; за заг. ред. доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України Р. С. Гуревич. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. – 426 с.
3. Івашнюва С. В. Використання соціальних сервісів та соціальних мереж в освіті / С. В. Івашнюва // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 2. – С. 15-17.
4. Клименко О. А. Социальные сети как средство обучения и взаимодействия участников образовательного процесса / О. А. Клименко // Теория и практика образования в современном мире: материалы междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, февраль 2012 г.). – СПб.: Реноме, 2012. – С. 405-407.
5. Козяр М. М. Використання сервісів web 2.0 у навчальній діяльності студентів вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / М. М. Козяр. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vldubzh/2009_3/Statti/21.pdf.
6. Колос К. Р. Функціональна модель комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс]